

*Ik zal u het huis aanduiden : het is wit en staat over de kerk.
De tuinman zal de bomen aanwijzen, die verkocht zullen worden.*

28. AANDUIDEN, UITDRUKKEN.

Door woorden of gebaren een denkbeeld ter kennis van een ander brengen.

Uitdrukken stelt vooral op de voorgrond het uiting geven van de gedachte.

Zijn blik drukte verontwaardiging uit. Hij kan zijn gedachten goed uitdrukken. Druk deze gedachte eens anders uit.

Aanduiden is een denkbeeld te kennen geven door woorden of uitdrukkingen, die het niet rechtstreeks beteken, maar het toch door beeldspraak of toepassing genoegzaam duidelijk kenbaar maken.

Om het denkbeeld van geluk aan te duiden, gebruiken wij in onze taal een menigte van woorden.

29. AANEEN, AAN ELKANDER, SAMEN.

Geven een vereniging van twee of meer voorwerpen te kennen.

Bij **aaneen** wordt meer gedacht aan de vereniging, die de verbonden dingen uitmaken.

Bij **aan elkander** denkt men meer aan elk der verbonden voorwerpen afzonderlijk.

Men gebruikt dus **aaneen**, waar het denkbeeld van een eenheid aanwezig is; **aan elkander**, waar de dingen gedacht worden op zich zelf te blijven voortduren.

Bij **samen** treedt het begrip van de eenheid, die door de verbinding ontstaat, nog meer op de voorgrond dan bij **aaneen**.

Knoop deze twee touwtjes aaneen. Als één lat niet lang genoeg is, bind er dan twee aaneen.

Die landerijen grenzen aan elkander. Zij had de twee doeken aan elkander genaaid.

Men had de twee balken samengebonden. Lopen twee tegenovergestelde bladen met hun voet in elkander, dan heten zij samengegroeid.

30. AANEEN, ACHTEREEN.

Aansluiting in de tijd.

Aaneen stelt de duur van het geheele tijdsverloop als onafgebroken, als een eenheid voor; **achtereen** als verdeeld in afzonderlijke tijdsruimten, als een opvolging van gelijksoortige delen.

Jaren aaneen leefden zij in ongestoord geluk. Uren aaneen zat hij in gedachten verzonken.

Maanden achtereen heeft hij ziek te bed gelegen. Uren achtereen hebben wij op hem gewacht.

31. AANEEN, OPEEN.

Aansluiting in de ruimte.

Deze woorden zijn alleen synoniem wanneer **opeen** gebruikt wordt in de betekenis van **aansluitend**, en niet van **boven elkander**.

Opeen duidt aan, dat de aansluiting als onbehoorlijk of lastig wordt beschouwd, een bijdenkbeeld dat in **aaneen** niet ligt.

Ofschoon de manschappen vrij dicht aaneen stonden, hadden zij ruimte genoeg om zich te bewegen.

De toeschouwers stonden opeen en verdrongen elkander.

32. AANEENBINDEN, AANEENKETENEN, AANEENKLUISTEREN, AANEENKOPPELEN.

Zie binden, ketenen, enz.

33. AANERVEN, OVERERVEN.

Aanerven betekent door erfenis als eigendom verkrijgen. Het wordt ook wel eens gebruikt in dezelfde betekenis als

Overerven : bij de geboorte verkrijgen; vooral gezegd van lichamelijke of geestelijke eigenschappen van ouders of voorouders, die op hun afstammelingen overgaan.

Hij heeft aanzienlijke bezittingen aangeërfd. De losbandigheid der ouders veroorzaakt dikwijls, dat de kinderen ziekten en gebreken aanerven. Het edel en manhaftig bloed, dat zij van hun roemrijk voorgelacht hadden overgeërfd. Het overerven van toevallige eigenschappen.

34. AANGAAN, AANLOPEN.

Terwijl men op weg is met een ander doel, zich naar iemands woning begeven om hem te spreken of iets te zeggen.

Aanlopen is gemeenzamer en vriendschappelijker dan **aangaan**. Men gaat bij iemand aan, alleen om hem te spreken; men loopt bij hem aan, ook om hem een kort bezoek te brengen.

Ga even bij hem aan en vraag hem te spreken. Op weg naar de beurs, ben ik even aan het postkantoor aangegaan.

Ik zal even bij hem aanlopen, om het hem te vertellen. Loop even aan het postkantoor aan, en zie of er ook een brief voor mij is. Ik ben gisteren eens bij hem aangelopen.

35. AANGAAN OP, AFGAAN OP.

Gaan in de richting van.

Aangaan op drukt alleen de richting uit, zonder verdere bijgedachte.

Afgaan op geeft te kennen, dat het voorwerp, waar men op gaat, tevens tot wegwijzer dient en dat men het zoekt te bereiken. Wanneer het een persoon betreft, geschiedt het veelal met vijandige bedoelingen.

Laten wij op die molen aangaan. Zij gingen recht op de vijand aan. Wij moeten recht op dat eiland aangaan.

Hij ging op een dwaallicht af, en kwam in een moeras te land. Laten wij recht op die schuur afgaan, dan komen wij zeker op de straatweg. David ging op Goliath af en doodde hem.

36. AANGAAN, BETREFFEN, RAKEN, AANBELANGEN.

Tussen **aangaan** en **betreffen** is er slechts weinig verschil; alleen is het denkbeeld van deelneming of belangstelling meestal verbonden met **aangaan**, wanneer het voorwerp een persoon is. In dat geval is **betreffen** algemener en slechts de uitdrukking van een bestaande betrekking.

Dat gaat mij niet aan, (ik heb geen reden er belang in te stellen, mijn belang is er niet mede gemoeid.)

Dat betreft mij niet, (ik heb er niets mede te maken, dat is niet gezegd met het oog op mij.)

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

